

פרשת שמות תשע"ט
המלך משה

רש"י

(א) ויִלָּךְ אִישׁ מִבֵּית לִוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי : (ב) וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים : (ג) וְלֹא יָכְלָה עוֹד הַצִּפְנִינוּ וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גִּמְאָ וַתַּחְמְרָהּ בַּחֲמֵר וּבִזְבָּת וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֵּלֶד וַתִּשֶׂם בְּסוּף עַל שְׂפַת הַיָּאָר : (ד) וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מִרְחֹק לְדַעַה מַה יַעֲשֶׂה לוֹ : (ה) וַתֵּרֶד בֵּת פְּרָעָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאָר וְנִעְרַתֶּיהָ הִלְכַת עַל יַד הַיָּאָר וַתֵּרָא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְרָחָהּ : (ו) וַתִּפְתַּח וַתֵּרָאֶהוּ אֶת הַיֵּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִיִּים זֶה : (ז) וַתֹּאמֶר אַחֲתוֹ אֵל בֵּת פְּרָעָה הָאֵלֶּךְ וַקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מֶן הָעֶבְרִית וַתִּיַּנֵּק לָךְ אֶת הַיֵּלֶד : (ח) וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פְּרָעָה לְכִי וַתֵּלֶךְ הַעֲלֵמָה וַתִּקְרָא אֶת אִם הַיֵּלֶד : (ט) וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פְּרָעָה הַיִּלְכִי אֶת הַיֵּלֶד הַזֶּה וְהִינְקֶהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֶּן אֶת שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֵּלֶד וַתִּנְיַקְהוּ : (י) וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַתִּבְרָאוּ לְבַת פְּרָעָה וַיְהִי לָהּ לְבֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ : (יא) וַיְהִי בְיָמֵים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיִּצְא אֶל אֶחָיו וַיֵּרָא בְּסַבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרַיִם מִכָּה אִישׁ עֶבְרִי מֵאֶחָיו : (יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרַיִם וַיִּטְמְנֶהוּ בַּחּוֹל : (יג) וַיִּצְא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֶבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרַשָּׁע לָמָּה תִּפְּהָ רַעַךְ : (יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׂמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֲתָהּ אֲמַר פֶּאֶשֶׁר הִרְגַת אֶת הַמִּצְרַיִם וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֹן נֹדַע הַדָּבָר : (טו) וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרוֹג אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרָעָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר : (טז) וַלְכָהּן מִדְיָן שָׁבַע בְּנוֹת וַתִּבְרָאוּ וַתִּדְבְּלוּ וַתִּמְלֶאנָה אֶת הַרְהִטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבֵיהֶן : (יז) וַיָּבֹאוּ הָרַעִים וַיִּגְרְשׂוּם וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן וַיִּשְׁק אֶת צֹאנָם : (יח) וַתִּבְרָאוּ אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדַּע מִהֲרַתֶּן בֹּא הַיּוֹם : (יט) וַתֹּאמְרֵן אִישׁ מִצְרַיִם הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרַעִים וְגַם דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת הַצֹּאן : (כ) וַיֹּאמֶר אֵל בְּנֵיתָיו וַאֲנִי לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן אֶת הָאִישׁ קַרְאָן לוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם : (כא) וַיּוֹאֵל מֹשֶׁה לְשִׁבְתָּ אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צִפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה : (כב) וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֵרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ נְכַרְיָה : פ (כג) וַיְהִי בְיָמֵים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּצְרַח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְרָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבְרָה : (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹרָהֶם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב : (כה) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים :

בסבלתם - נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם: **איש מצרי** - נוגש היה, ממונה על שוטרי ישראל והיה מעמידם מקרות הגבר למלאכתם: **מכה איש עברי** - מלקהו ורודהו. ובעלה של שלומית בת דברי היה, ונתן בה עינו, ובלילה העמידו והוציאו מביתו, והוא חזר ונכנס לבית ובא על אשתו, כסבורה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר, היה מכחו ורודהו כל היום: (יב) **ויפן כה וכה** - ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה. ולפי פשוטו כמשמעו: **וירא כי אין איש** - עתיד לצאת ממנו שיתגייר: (יג) **שני אנשים עברים** - דתן ואבירם הם שהותירו מן המן: **נצים** - מריבים: **למה תכה** - אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע בהרמת יד: **רעך** - רשע כמותך: (יד) **מי שמך לאיש** - והרי עודך נער: **הלהרגני אתה אמר** - מכאן אנו למדים שהרגו בשם המפורש: **וירא משה** - כפשוטו. ומדרשו דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל: **אכן נודע הדבר** - כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך: (טו) **וישמע פרעה** - הם הלשינו עליו: **ויבקש להרג את משה** - מסרו לקוסטינר להרגו, ולא שלטה בו החרב, הוא שאמר משה (יח ד) ויצילני מחרב פרעה: **וישב בארץ מדין** - נתעכב שם, כמו (בראשית לו א) וישב יעקב: **וישב על הבאר** - לשון ישיבה, למד מיעקב שנזדווג לו זוווג על הבאר: (טז) **ולכהן מדין** - רב שבהן ופירש לו מעבודה זרה ונידוהו מאצלם: **את הרהטים** - את בריכות מרוצת המים העשויות בארץ: (יז) **ויגרשום** - מפני הנידוי: (כ) **למה זה עזבתן** - הכיר בו שהוא מזרעו של יעקב, שהמים עולים לקראתו: **ויאכל לחם** - שמא ישא אחת שמה, כמה דאת אמרת (בראשית לו טו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל: (כא) **ויואל** - כתרגומו. ודומה לו (שופטים יט ו) הואל נא ולין, ולו הואלנו (יהושע ז ז), הואלתי לדבר (בראשית יח כז), ומדרשו לשון אלה, נשבע לו שלא יזוז ממדין כי אם ברשותו: (כג) **ויהי בימים הרבים ההם** - שהיה משה גר במדין, וימת מלך מצרים והוצרכו ישראל לתשועה. ומשה היה רועה וגוי' (ג א) ובאת תשועה על ידו, ולכך נסמכו פרשיות הללו: **וימת מלך מצרים** - נצטרע והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם: (כד) **נאקתם** - צעקתם, וכן (איוב כד יב) מעיר מתים ינאקו: **את בריתו את אברהם** - עם אברהם: (כה) **וידע אלהים** - נתן עליהם לב ולא העלים עיניו:

שמות פרק ב

(א) וַיִּלָּךְ אִישׁ מִבֵּית לִוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי : (ב) וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים : (ג) וְלֹא יָכְלָה עוֹד הַצִּפְנִינוּ וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גִּמְאָ וַתַּחְמְרָהּ בַּחֲמֵר וּבִזְבָּת וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֵּלֶד וַתִּשֶׂם בְּסוּף עַל שְׂפַת הַיָּאָר : (ד) וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מִרְחֹק לְדַעַה מַה יַעֲשֶׂה לוֹ : (ה) וַתֵּרֶד בֵּת פְּרָעָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאָר וְנִעְרַתֶּיהָ הִלְכַת עַל יַד הַיָּאָר וַתֵּרָא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְרָחָהּ : (ו) וַתִּפְתַּח וַתֵּרָאֶהוּ אֶת הַיֵּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִיִּים זֶה : (ז) וַתֹּאמֶר אַחֲתוֹ אֵל בֵּת פְּרָעָה הָאֵלֶּךְ וַקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מֶן הָעֶבְרִית וַתִּיַּנֵּק לָךְ אֶת הַיֵּלֶד : (ח) וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פְּרָעָה לְכִי וַתֵּלֶךְ הַעֲלֵמָה וַתִּקְרָא אֶת אִם הַיֵּלֶד : (ט) וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פְּרָעָה הַיִּלְכִי אֶת הַיֵּלֶד הַזֶּה וְהִינְקֶהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֶּן אֶת שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֵּלֶד וַתִּנְיַקְהוּ : (י) וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַתִּבְרָאוּ לְבַת פְּרָעָה וַיְהִי לָהּ לְבֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ : (יא) וַיְהִי בְיָמֵים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיִּצְא אֶל אֶחָיו וַיֵּרָא בְּסַבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרַיִם מִכָּה אִישׁ עֶבְרִי מֵאֶחָיו : (יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרַיִם וַיִּטְמְנֶהוּ בַּחּוֹל : (יג) וַיִּצְא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֶבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרַשָּׁע לָמָּה תִּפְּהָ רַעַךְ : (יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׂמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֲתָהּ אֲמַר פֶּאֶשֶׁר הִרְגַת אֶת הַמִּצְרַיִם וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֹן נֹדַע הַדָּבָר : (טו) וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרוֹג אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרָעָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר : (טז) וַלְכָהּן מִדְיָן שָׁבַע בְּנוֹת וַתִּבְרָאוּ וַתִּדְבְּלוּ וַתִּמְלֶאנָה אֶת הַרְהִטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבֵיהֶן : (יז) וַיָּבֹאוּ הָרַעִים וַיִּגְרְשׂוּם וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן וַיִּשְׁק אֶת צֹאנָם : (יח) וַתִּבְרָאוּ אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדַּע מִהֲרַתֶּן בֹּא הַיּוֹם : (יט) וַתֹּאמְרֵן אִישׁ מִצְרַיִם הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרַעִים וְגַם דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת הַצֹּאן : (כ) וַיֹּאמֶר אֵל בְּנֵיתָיו וַאֲנִי לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן אֶת הָאִישׁ קַרְאָן לוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם : (כא) וַיּוֹאֵל מֹשֶׁה לְשִׁבְתָּ אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צִפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה : (כב) וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֵרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ נְכַרְיָה : פ (כג) וַיְהִי בְיָמֵים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּצְרַח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְרָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבְרָה : (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹרָהֶם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב : (כה) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים :

בראשית פרק לז

(א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען: (ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם: (ג) וישאל אהב את יוסף מפני בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כנתת פסים: (ד) ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מפני אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלם: (ה) ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו: (ו) ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי: (ז) והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסגינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי: (ח) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו: (ט) ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי: (י) ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחייך להשתחות לך ארצה: (יא) ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר:

רש"י
(א) **וישב יעקב וגו'** - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים [הגונים] וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורים, פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית. (דבר אחר וישב יעקב הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתני הזה, היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה (פסוק ב) אלה תולדות יעקב יוסף, דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם):

(ב) **אלה תולדות יעקב** - אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' על ידי זה נתגללו וירדו למצרים. זהו אחר פשוטו של מקרא להיות [דבר] דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו). ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה: **והוא נער** - שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה: **את בני בלהה** - כלומר ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן: **את דבתם רעה** - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלתן לקה. על אבר מן החי (לעיל פסוק לא) וישחטו שעיר עזים במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם, (להלן לט ז) ותשא אשת אדוניו וגו': **דבתם** - כל לשון דבה פרלידייץ בלע"ז [רכילות] כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: **דבה** - לשון (שיר ז י) דובב שפתי ישנים: (ג) **בן זקונים** - שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו: **פסים** - לשון כלי מלת, כמו (אסתר א ו) כרפס ותכלת, וכמו (שמואל ב' יג יח) כתונת הפסים, דתמר ואמנון. ומדרש אגדה על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים: (ד) **ולא יכלו דברו לשלום** - מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב: **דברו** - לדבר עמו: (ז) **מאלמים אלומים** - כתרוממו מאסרין אסרין, עמרין, וכן (תהלים קכו ו) נושא אלומותיו, וכמוהו בלשון משנה (בבא מציעא כב ב) והאלומות נוטל ומכריו: **קמה אלומתי** - נזקפה: **וגם נצבה** - לעמוד על עמדה בזקיפה: (ח) **ועל דבריו** - על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם: (י) **ויספר אל אביו ואל אחיו** - לאחר שספר אותו לאחיו חזר וספרו לאביו בפניהם: **ויגער בו** - לפי שהיה מטיל שנאה עליו: **הבוא נבוא** - והלא אמך כבר מתה. והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלהה, שגדלתו כאמו. ורבותינו למדו מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים. ויעקב נתכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו, לכך אמר לו הבוא נבוא וגו', כשם שאי אפשר באמך כך השאר הוא בטל: (יא) **שמר את הדבר** - היה ממתין ומצפה מתי יבא, וכן (ישעיה כו ב) שומר אמונים וכן (איוב יד טז) לא תשמור על חטאתי, לא תמתין:

דברים פרק יז

(יד) כי תבא אל הארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר יקנך אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (טז) רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרמה למען הרבות סוס ויקנך אמר לךם לא תספין לשוב בדרך הזה עוד: (יז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו ויכסף ויזהב לא ירבה לו מאד: (יח) והיה כשבתו על פסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים: (יט) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את יקנך אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם: (כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ויבנו בקרב ישראל:

רש"י

(טז) **לא ירבה לו סוסים** - אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם. כמה שנאמר בשלמה, ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים א' י כט): (יז) **ולא ירבה לו נשים** - אלא שמונה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח): **וכסף וזהב לא ירבה לו מאד** - אלא כדי ליתן לאכסניא [לאפסניא]: (יח) **והיה כשבתו** - אם עשה כן כדאי הוא שתקיים מלכותו: **את משנה התורה** - שתי ספרי תורה. אחת שהיא מונחת בבית גנזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שנון ודבור: (יט) **דברי התורה** - כמשמעו: (כ) **ולבלתי סור מן המצוה** - אפילו מצוה קלה של נביא: **למען יאריך ימים** - מכלל הן אתה שומע לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד בואי אליך (שמואל א' י, ח) להעלות עולות וכתוב ויחל שבעת ימים (שמואל א' יג, ח) ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו נסכלת לא שמרת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום (שם יג ז - ד). הא למדת, שבשביל מצוה קלה של נביא נענש: **הוא ובניו** - מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם:

שופטים פרק כא פסוק כה
 בַּיָּמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה :

שמואל א פרק ח

(יא) וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפֵּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ וּבִפְרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ :
 (יב) וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלַקָּצֵר קָצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מַלְחָמָתוֹ וְכָלִי רִכְבוֹ : (יג) וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וְלִטְבָּחוֹת וְלֵאפוֹת : (יד) וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת פְּרָמִיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו : (טו) וְזֹרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו : (טז) וְאֶת עֲבָדֵיכֶם וְאֶת שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת בַּחֲוָרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וַעֲשֶׂה לְמַלְאכָתוֹ : (יז) צֹאנֵיכֶם יַעֲשֶׂר וְאֶתֶם תִּהְיוּ לוֹ לַעֲבָדִים : (יח) וְיִזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מֶלֶכְכֶם אֲשֶׁר בָּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא יַעֲנֶה יְקוֹק אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא : (יט) וַיִּמְאַנּוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עֲלֵינוּ :

Rembrandt, *Moses and the Burning Bush* (c. 1654-55)
 175 x 247 mm; Reed-pen and wash in bistre
 Collection of Sir Max J. Bonn, London

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
 Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.